

Kyriëgebed

‘Weer van ons, trouwe Toeverlaat
al wat ons naar het leven staat.’

Een bede die recht uit mijn hart komt.

En toch, goede God, is het misschien wel wat veel gevraagd
om mij voor alle kwaad te behoeden.

Om alles wat mij naar het leven staat van mij te weren.

Want uiteindelijk komt ieder leven op de tocht te staan, ook het mijne.

Als het dan toch moet komen, dat wat mij belaagt, vroeg of laat,
wilt u mij dan bereid maken om het onder ogen te zien.

En wees ook dan dicht bij mij.

Zo bidden wij:

Maar haast nog moeilijker te verdragen

lijkt het weten van wat er allemaal met anderen is.

Met onze geliefden, die ziek zijn, of ongelukkig, of te zwaar belast.

Onze onophoudelijke kleine of grote zorgen om elkaar,
en onze eigen ontoereikendheid, in het zicht van hun leed.

Geef ons het vertrouwen dat u hen omgeeft.

Zo bidden wij:

Ondanks alle manieren die wij hebben gevonden om ons af te scherm

van het bombardement aan schokkend nieuws, iedere dag,

zijn er nog steeds gaten in ons harnas,

worden wij nog steeds geraakt

door het barre geweld dat mensen elkaar en de aarde aandoen.

Altijd weer gemener, cynischer en onbegrijpelijker dan waar we aan gewend leken.

Ach God, en vaak is er ook geen duidelijke oorzaak of dader te vinden,

al zouden we dat graag willen,
is het gewoon een bodemloos meer van verdriet en pijn,
dat nu eenmaal bij het leven lijkt te horen.
Maar wij willen het blijven noemen, in de hoop op u, die de Ontferming zelf zijt.
Zo bidden wij:

Gebed voor de schriftlezing

Dank u, dat ik het niet hoef te doen
met alleen maar mijn eigen gedachten, mijn eigen woorden,
maar dat zoveel andere mensen hun ervaringen met u te boek hebben gesteld,
dat dat boek er is, als een tegenover, om ons aan te scherpen, om mee in gesprek te gaan.
Maak ons ontvankelijk voor wat u ons daarin wilt zeggen, dat bidden wij,
door Jezus Christus onze Heer,

Dankgebed

Dank u, goede God, dat u ons niet geschapen hebt als eilandjes,
eenzaam in de oceaan van het leven,
maar dat wij altijd, geweten of ongeweten,
diep verbonden zijn met elkaar, met alles wat leeft.
Hoe zouden wij anders kunnen, dan met elkaar meeleven,
hoe zouden wij anders kunnen dan blij zijn met de blijden
en treuren met wie treuren.
Hoe kunnen wij anders dan u zoeken, en elkaar aanbevelen in uw hoede.
In stilte verblijven wij bij u.

(...)

Voorbeden in stilte – gezongen Heer ontferm U

Onze Vader

Overweging

De afgelopen weken heb ik er eens op gelet. Hoe vaak ik iemand zijn of haar bezorgdheid over een ander hoor uitspreken. In gesprekken, losse opmerkingen, het even noemen van een naam, soms alleen een blik. Echt, het is frappant, er was geen dag waarop dat niet gebeurde.

Ik heb ook opgelet hoe vaak mijn eigen gedachten bij iemand anders waren. Bij een zieke vriendin. Bij een kennis die stervende is. Bij een mantelzorger die het haast niet meer aankan. Een buurman die een kind verloor. Een nichtje dat gezakt is voor haar rijexamen. Een broer die zijn huisdier moest laten inslapen. Een hoogbejaarde tante. Een dorpsgenoot die bezig is blind te worden. Een kennis wiens relatie stukloopt. Een gemeentelid dat geopereerd moet worden. Een zoon op reis in een ver land.

En zo gaat het maar door, de lijst is eindeloos.

Vrienden, burenen, familieleden, gemeenteleden, collega's, of zomaar mensen uit de krant of op het nieuws, iemand over wie je via via hoort... ze zitten allemaal in ons hoofd.

Hoe zou het met die en die zijn. Redt hij het nog een beetje. Wat erg toch als je er zo aan toe bent. Zou de uitslag morgen goed zijn, of... Wat heb ik met hem te doen. Wat zag zij er wijjes uit.

Zal ik even bellen? Mailen? Even langs gaan? Een kaartje sturen, of een appje? Of beter met rust laten? Hoe zou hij zich voelen vandaag? Hoe moet het toch verder met haar? Ik hoop zo dat het meevalt. Dat ze iemand vindt. Dat hij veilig thuiskomt...

Ik kan niet anders dan concluderen dat we veel meer en veel vaker in gedachten bij anderen verkeren dan we ons meestal bewust zijn. Het zoemt eigenlijk de hele dag in je hoofd, dat gevoel van betrokkenheid, van meeleven met het wel en vooral het wee van anderen.

Daar is niets uitzonderlijks aan, het is ook niet omdat wij zulke bijzonder aardige en sociaal bewogen mensen zijn. Het gebeurt gewoon. Het is blijkbaar een essentieel deel van wie we zijn en wat er in ons omgaat, dat bezorgde denken aan elkaar. Het hoort bij ons.

Dus dan zou je denken dat er ook veel openbare aandacht voor is. Dat het vaak benoemd wordt. Dat er onderzoek naar gedaan wordt misschien, dat er over geschreven wordt, in de media, in de literatuur...

En zeker zou je ook verwachten dat er veel aandacht voor is in de bijbel en in onze geloofstraditie.

Maar het rare is dat ik dat níet echt terugvind. Alleen al de moeite die ik ondervond bij het zoeken naar passende liederen voor deze dienst. De meeste psalmen bijvoorbeeld, gaan of over 'ik', of over 'het volk'. Een enkele keer wordt er gebeden voor 'de koning'. Nooit maakt de psalmdichter zich hardop zorgen over een naaste.

En ook gezangen bidden vaak voor 'ik', soms ook voor 'ons' of voor zoiets algemeen als 'vrede'. Maar de bezorgdheid en de onmacht, die we zo vaak ervaren bij de gedachte aan wat anderen overkomt, is bepaald geen algemeen thema. Zelfs in het Onze Vader ontbreekt het.

Ja. Wat ik net noemde – onmacht - is vaker wel dan niet de onafscheidelijke metgezel van de zorg in ons hoofd en hart. Het gevoel dat je maar zo weinig voor die ander kunt doen. Haast niets.

Hoe langer je leeft, hoe meer je ervaart dat de meeste problemen niet op te lossen zijn, en al helemaal niet door jouw ingrijpen, al wil je nog zo graag helpen.

Het hele denken in ‘probleem’ en ‘oplossing’ wordt door het leven gaandeweg onderuit geschoffeld.

Oud worden, ziek worden, sterven. Verliezen lijden, eenzaam zijn, ongelukkig zijn – het zijn geen puzzels die je oplost, geen zaken die je met de juiste sleutel weer de goede kant op draait. Ze zijn onderdeel van het leven. En ook onderdeel van de levenstaak die wij blijkbaar ieder op onze eigen schouders krijgen.

Maar... je wilt zo graag. Je voelt mee met hoe een ander er aan toe is. Je denkt er aan. Voordat je inslaapt. Zomaar tussen het werk door. Als je weer nieuws hebt gehoord over die of die. Als je je een ontmoeting herinnert. Hoe zou het zijn.

Je kunt zo weinig, en je wilt zo veel.

En hieruit, uit die botsing tussen onmacht en verlangen, ontstaat de voorbede. Denk ik.

Toen ik nog in het verpleeghuis werkte gebeurde het vaak dat een bewoner tegenover mij zijn of haar zorgen uitte over een zus, een kind of een kleinkind. ‘Maar ik kan er niets aan doen’, werd er dan verzucht. ‘Ik kan überhaupt niets meer. Ik kan er ook niet heen. Ik kan niet eens bellen, want ik versta het niet goed meer...’ Met het gevolg dat zo’n bewoner maar stilletjes door zat te tobben over die geliefde.

‘U kunt altijd nog voor hem bidden’, zei ik dan soms.

Waarna er een gesprek ontstond over bidden, voor iemand bidden. Wat doe je dan. En heeft het zin?

Voorbede, wat is het en heeft het zin.

Ik ben op zoek gegaan naar Bijbelteksten over voorbeden. Die zijn er niet zoveel, maar toch wel wat. Ik heb er net een paar van voorgelezen.

Over het volk, dat Samuel vraagt om voor hen te bidden, om daarmee een dodelijke straf van God af te wenden. Over Jezus, die tegen Petrus zegt dat hij voor hem gebeden heeft om een standvastig geloof, zodat Petrus anderen weer kan steunen. En over Timoteus, die zijn lezers oproept om voor alle mensen te bidden, en vooral ook voor het bevoegd gezag, zodat we in rust en waardigheid zullen kunnen leven.

Dit heet allemaal voorbede. Maar je vraagt je al luisterend af of de mensen die dit opschreven wel hetzelfde bedoelden met voorbeden als wij. Of ze er hetzelfde beeld bij hadden.

De degene die bidt, de voorbidder, lijkt in deze teksten iemand die tussen God en de medemens in gaat staan, om zo het goede af te smeken bij God. ‘Intercession’, zo heet voorbede ook in het Engels: ‘tussenkomst’.

En God is hierin iemand die direct kan ingrijpen in de geschiedenis van een mens of een volk. Je moet hem alleen zo ver zien te krijgen. Door je voorbede.

Ik moet zeggen dat mijn eigen voorbeden hier soms ook op lijken, zeker als ik begin met bidden. Omdat ik zó graag wil dat iemand beter wordt, of gelukkiger, of veiliger. Dan lijkt mijn gebed meer op God iets afsmeken.

Maar als ik de tijd neem, wordt het gaandeweg anders. Stiller. Totdat het niet meer is dan innerlijk in de buurt blijven van degene voor wie ik bid. Een vorm van zwijgende aandacht en concentratie op die ander. En op God, wie dat dan ook is. God als een goede, barmhartige kracht. Een soort zachtheid, moederlijkheid, die ik om die ander heen denk.

En dat is het dan. Ik geef, denk ik, ook iets op ondertussen: het verzet, de drang om het tij te keren. En al helemaal de gedachte aan of het helpt. Daar is dan geen plaats meer voor. Zinvol of niet zinvol - die vraag lost op in het bidden.

In Trouw van afgelopen juni las ik een interview met ds. Wim Jansen, over een boekje dat hij schreef over het gebed. Hij zei daarin: 'Het wezenlijke van het bidden is niet het geloof, maar het verlangen. Bidden is belangrijker dan geloven, het gaat aan religie vooraf.'

En wat hij ook zei: 'Ik herken wat Eckhart zegt: 'Geen God buiten mij, maar in mij.' Dáár ervaar ik hem', zegt ds Jansen, - 'wat een God buiten mij overigens niet uitsluit.

Ik voel bijna fysiek dat uit dat innerlijk de rust vandaan komt. Die zit in het diepste punt van mijzelf, mijn bron. En dan geen rust in de zin van persoonlijk geluk, maar ook het geluk van de ander.'

Mooi citaat. En hee, daar is hij weer. Meister Eckhart! Hij komt nogal eens voorbij, misschien ook hier in de Kloosterkerk.

En nu weer. Bij ds. Jansen, maar ook in onze laatste lezing van vanmorgen.

Toen ik die zinnen van Eckhart voor het eerst onder ogen kreeg troffen ze me als een soort stomp in mijn maag. En juist daarom intrigeert het me zo wat hij zegt. Ik lees het nog een keer.

'De mensen zeggen vaak tegen mij: 'Bid voor mij!' Dan denk ik: 'Waarom lopen jullie van jezelf weg? Waarom blijven jullie niet bij jezelf en put uit je eigen goed? Je draagt toch alle waarheid wezenlijk in je?''

Wat is dit. Het klinkt zo anders dan de meeste goedbedoelende theologische en pastorale taal. Er spreekt een diep, haast nijdig respect uit Eckharts woorden: 'Kom op! Waarom zoveel van mijn tussenkomst verwachten? Je hebt zelf alles al. Kijk naar binnen, zie hoeveel daar al te vinden is van God.'

Eckhart is bruusk, en hij lijkt op het eerste gezicht de mensen die voorbede van hem vragen af te wijzen. Zoek het lekker zelf uit. Voor een ander bidden is onzin.

Maar hoe vaker ik dit lees, hoe minder ik denk dat hij dat bedoelt.

Als ik terugkeer naar mijn eigen voorbeden, en naar wat ik het liefste wil voor de ander, dan is het namelijk precies dat: dat hij of zij een eigen bron vindt om uit te putten.

Het leven leert ons dat ik andermans leven niet over kan nemen. Dat ik in die zin niet kan 'helpen', al ben ik nog zo begaan. Het komt uiteindelijk aan op iemands eigen bron. Van daaruit zal de kracht moeten komen om de dingen die gebeuren te doorstaan, te veranderen, of te aanvaarden, al naar gelang de situatie.

Dat is met nadruk iets anders dan te zeggen: zoek het zelf maar uit. Het is meer de basis van waaruit je aan een ander denkt. Het beeld wat je hebt. Van wat iemand ten diepste is - een ander, ik zelf: een mens met een eigen bron.

Hoe je dat dan benoemt: God of liefde - in mij, of buiten mij, dat is voor ieder persoonlijk.

Het gaat om iets dat je niet hebt, maar dat er altijd al is. Dat je kunt ontdekken, waar je verbinding mee kunt maken, waar je uit kunt putten.

Wat voorbede doen dan wordt: mee geloven in die bron. Er met eerbied aan denken. Of zoals dat mooie lied zegt: elkaar aanbevelen in de hoede van de Eeuwige.

Iemand met wie ik hier afgelopen week over sprak zei: Ja, voorbede...maar dat vind ik weer zo makkelijk. Alsof je het afschuift op God.

Ik bedoel ook niet te zeggen dat we hiermee dan klaar zijn. Dat er niets te doen is voor elkaar.

Het blijkt wel, dat we enorm veel voor elkaar kunnen doen. Gewone praktische hulp krijgen, wat kan dat schelen als je ziek of in rouw bent. Maar ook aan goede adviezen of een luisterend oor kun je enorm veel hebben. Nou ja, ik hoef het u niet uit te leggen, op hoeveel duizenden kleine en grote manieren we elkaar kunnen helpen en bijstaan, en hoe we daarbij gebaat zijn.

En voorbede doen voor elkaar is daar een van. Een volwaardige manier, dat is eigenlijk wat ik wou zeggen vanmorgen. Amen.